

Sygn. akt I Ca 366/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 października 2017 roku

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym :

Przewodniczący : SSO Arkadiusz Kuta

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2017 roku w Elblągu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko J. Ż. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Elblągu

z dnia 22 czerwca 2017 roku , sygnatura akt IX C 4178/16

1. zmienia zaskarżony wyrok :

a. w punkcie II (drugim) i zasądza od pozwanego J. Ż. (1) na rzecz powódki (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 598,64 zł (pięćset dziewięćdziesiąt osiem złotych sześćdziesiąt cztery grosze) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 5 sierpnia 2016 roku do dnia zapłaty ;

b. w punkcie III (trzecim) i zasądza od pozwanego na rzecz powódki dodatkowo kwotę 1.200 zł (tysiąc dwieście złotych) ;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 215 zł (dwieście piętnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję .

Sygn. akt I Ca 366/17

UZASADNIENIE

(...) Finanse Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. domagała się zasądzenia od J. Ż. (2) kwoty 2.193,98 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty .

W piśmie procesowym z dnia 12 stycznia 2017 roku powodowa Spółka wskazała , że na roszczenie to składa się kwota wypłaconego kapitału w wysokości 1.200 zł , odsetki maksymalne liczone od kwoty niespłaconego kapitału od dnia 24 lutego 2014 roku do dnia poprzedzającego dzień wniesienia pozwu w kwocie 325,84 zł , opłata i prowizja za wypłatę środków - 260 zł , opłata miesięczna za utrzymanie konta (pierwsza) – 60 zł , opłata miesięczna za utrzymanie konta (druga) - 60 zł , opłata za pisemne upomnienie pierwsze - 45 zł , drugie - 45 zł , trzecie z wypowiedzeniem - 10 zł , czwarte - 45 zł , piąte - 45 zł , odsetki maksymalne naliczone od opłat i prowizji , liczone od dnia 25 lipca 2014 roku do dnia poprzedzającego dzień wniesienia pozwu – 98,14 zł .

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa zaprzeczając początkowo aby zaciągał pożyczkę, czy w ogóle posiadał wiedzę i umiejętności zaciągnięcia pożyczki przez internet. Na rozprawie w dniu 8 czerwca 2017 roku przyznał, że założył kiedyś konto bankowe dla konkubenta córki, z którego nigdy nie korzystał i którego nie zlikwidował.

Sąd Rejonowy w Elblągu wyrokiem z dnia 22 czerwca 2017 roku zasądził od pozwanego na rzecz powodowej Spółki kwotę 1.595,34 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 5 sierpnia 2016 roku do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od pozwanego kwotę 117 zł tytułem kosztów procesu.

Ustalił Sąd pierwszej instancji, że J. Ż. (2) zawarł w dniu 21 lutego 2014 roku z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością umowę pożyczki odnawialnej kwoty 1.200 zł w formie limitu. Wyplata pożyczki miała następować na rachunek bankowy podany przez pożyczkobiorcę po przyjęciu dyspozycji wypłaty. W umowie zastrzeżono oprocentowanie w wysokości 16%. Całkowita kwota do zapłaty przez pozwanego, przy założeniu wypłaty całości limitu od razu po zawarciu umowy i spłacania go przez comiesięczne spłaty kwoty minimalnej wynosiła 2.488 zł. W umowie zastrzeżono również, iż za złożenie dyspozycji wypłaty, za miesięczny koszt utrzymania konta, roczny koszt utrzymania limitu, weryfikację tożsamości pożyczkobiorcy, wybór rachunku papierowego, zmianę rachunku bankowego, zmianę parametrów pożyczki, czy zablokowanie limitu z powodu opóźnienia w spłacie pożyczki, pożyczkobiorca zobowiązany jest do uiszczenia prowizji i opłat wymienionych w Tabeli Opłat i Prowizji. Zastrzeżono nadto pobieranie opłat za obsługę nieterminowej spłaty kapitału i opłaty za wezwania do zapłaty.

Wyplata kwoty 1.200 zł dokonano na rachunek nr (...) podając dane adresowe rachunku: janusz zeglinski elblag.

Pięciokrotnie wzywano pozwanego J. Ż. (2) do zapłaty długu.

Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie tylko w części. Podkreślono, że pozwany przyznał, że miał konto w banku, w którym był prowadzony rachunek, na który powód dokonał wypłaty pożyczonych środków. Wątpliwości Sądu wzbudziła jedynie wysokość roszczenia, w szczególności zasadność domagania się zapłaty kwoty łącznej 668,14 zł tytułem dodatkowych opłat i odsetek od tych opłat, a także wygórowane koszty związane z wezwaniem do zapłaty.

Wskazano, że umowa pożyczki została zawarta w dniu 21 lutego 2014 roku, a zatem w czasie obowiązywania art. 359 § 2¹ k.c., z którego wynikało, że maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, a od 1 stycznia 2016 roku dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne). Treść tego przepisu może stanowić przesłankę oceny, czy przedmiotowe zastrzeżenie umowne mieściło się w dozwolonej sferze swobodzie kształtowania treści stosunku prawnego, czy też nie i w konsekwencji, czy prowadziło do sprzeczności z ustawą. Należało także wziąć pod uwagę granice swobody kontraktowania, które wyznaczają, poza przepisami prawa, zasady współżycia społecznego (art. 58 k.c.).

Dokonując analizy treści umowy z dnia 21 lutego 2014 roku Sąd Rejonowy zauważył, że powód zastosował zabieg mnożenia dodatkowych opłat, pomimo że formalnie ogranicza wysokość odsetek do poziomu zgodnego z treścią art. 359 § 2¹ k.c. Powód podjął próbę obejścia w/w przepisu poprzez zastosowanie opłat dodatkowych, co znajduje odzwierciedlenie w przekraczającej odsetki maksymalne rocznej rzeczywistej stopie oprocentowania. Taki zabieg doprowadził do naruszenia interesów konsumenta. Opłaty nałożone na pozwanego za czynności związane z obsługą jego pożyczki oraz wypłatą środków świadczą o niezasadnym mnożeniu rzekomych kosztów, będących w rzeczywistości dodatkowym wynagrodzeniem za korzystanie ze środków powoda. Nałożenie na pozwanego opłat za czynności związane z normalną obsługą pożyczki stanowi praktykę naruszającą interes konsumenta, bowiem ich wysokość nie odpowiada wartości świadczeń realizowanych w ramach tej opłaty, a ponadto stanowi niezasadne przerzucanie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej na konsumenta. Podobnie niezasadne jest naliczanie wysokich opłat w związku z wezwaniem do zapłaty. Przewidziane kwoty przekraczają koszt wysłania wezwania do zapłaty, z uwagi na co należy je traktować jako niedopuszczalne zastosowanie instytucji kary umownej,

przewidzianej w art. 483 k.c. Karę umowną można zastrzec tylko w celu naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego. Zobowiązanie pozwanego miało zaś charakter pieniężny.

W ocenie Sądu Rejonowego wymienione postanowienia umowne zostały przez powoda zastrzeżone w sposób i wysokości przekraczającej możliwą do przyjęcia granicę. Zastrzeżenia te nie mają żadnego uzasadnienia, w szczególności w zyskach osiągniętych w ramach normalnej i rzetelnie prowadzonej działalności gospodarczej i uznał je za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, w szczególności z tradycyjną zasadą uczciwości i rzetelności kupieckiej. Opłaty i prowizje pobierane przez kredytodawców powinny bowiem wyrównywać rzeczywiste koszty poniesione w związku z podjęciem danej czynności i nie powinny być rażąco wysokie dla konsumenta. Powód dowiódł, że wezwania do zapłaty zostały wysłane za pośrednictwem przedsiębiorcy P..pl, natomiast koszt nadania przesyłki za pośrednictwem tego podmiotu wynosi 1,90 zł (postivo.pl/cennik usług), w związku z czym uznano zasadność dochodzenia tych kosztów do kwoty rzeczywiście poniesionej, to jest 9,50 zł.

Odwołano się dalej do orzeczeń Sądu Najwyższego. W sprawie IV CKN 85/00 wskazał on, że ocena zgodności umów z zasadami współżycia społecznego pozostawiona zostaje sądom, dokonującym jej na podstawie znajomości zjawisk ekonomicznych i społecznych wyprowadzonej z doświadczenia życiowego. W orzeczeniu III CKN 1097/00 stwierdził zaś, że pozostawienie stronom swobody określania wysokości odsetek nie uchyla kontroli sądu pod kątem ogólnych klauzul zabezpieczających obrót gospodarczy przed zjawiskami patologicznymi, które mimo pozornej zgodności z innymi przepisami nie mogą doznać ochrony ze strony Państwa.

Zaznaczono wreszcie, że z art. 6 k.c. wynika, iż osoba, która z danego faktu wywodzi dla siebie skutki prawne ma obowiązek fakty te udowodnić. Również z art. 232 k.p.c. wynika, że strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Tym samym na stronie powodowej leżał ciężar dowodu istnienia zobowiązania i wysokości roszczenia.

Za zasadne uznano więc roszczenie co do kwoty udzielonej pożyczki (1.200 zł), kwoty 9,50 zł kosztów wezwań do zapłaty, kwoty 60 zł tytułem dodatkowej opłaty, której wysokość - w przypadku, gdy jest jednorazowa - nie jest wygórowana i 325,84 zł odsetek od kwoty głównej. Rozstrzygnięcie o odsetkach oparto na art. 481 k.c., oznaczając początek biegu terminu ich naliczania zgodnie z żądaniem - na dzień wytoczenia powództwa.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Zauważono więc, że pozwany nie pracuje w związku ze złym stanem zdrowia, otrzymuje świadczenie w wysokości 1.090zł, prowadzi gospodarstwo domowe z żoną, która uzyskuje emeryturę w wysokości 1.000 zł. Małżonkowie nie posiadają żadnego majątku. Poniesienie przez pozwanego kosztów procesu prowadziłoby po pozbawieniu pozwanego środków koniecznych do utrzymania rodziny. Powód wygrał sprawę w 73 % i w tym zakresie pozwany powinien zwrócić powodowi koszty, jednakże obciążenie nimi w całości pozwanego byłoby trudne do pogodzenia z zasadami współżycia społecznego. Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 117 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu, obejmujących opłatę od pozwu i opłatę skarbową od pełnomocnictwa, uznając, że uiszczenie na rzecz powoda kosztów w takiej wysokości jest realne i nie przekracza możliwości finansowych pozwanego, a jednocześnie czyni zadość zasadzie ponoszenia kosztów procesu przez stronę przegrującą.

Apelację od tego wyroku złożyła (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. domagając się jego zmiany w części oddającej powództwo oraz rozstrzygającej o kosztach procesu i zasądzenia od pozwanego kwoty 598,64 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie i kosztami procesu, ewentualnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Zarzucono naruszenie art. 13 ust. 1 pkt 10 oraz art. 30 ust. 1 pkt 10 ustawy o kredycie konsumenckim przez niezastosowanie, a art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 359 § 2¹ k.c. przez błędne zastosowanie, skutkujące uznaniem, że postanowienia umowy pożyczki zastrzegające opłatę i prowizję za wypłatę środków oraz opłatę miesięczną za utrzymanie konta w ilości większej niż jedna są nieważne gdyż mają na celu obejście przepisów o odsetkach maksymalnych. Uchybienia art. 13 ust. 1 pkt 12 oraz art. 30 ust. 1 pkt 11 u.k.k. polegać miało na ich niezastosowaniu,

a art. 58 § 1 k.c. w zw. z 359 § 2¹ k.c. na błędnym zastosowaniu co spowodowało , że postanowienia umowy pożyczki zastrzegające opłaty z tytułu działań windykacyjnych w wysokość przekraczającej 1,90 zł za każde wezwanie , potraktowano jako nieważne – mające na celu obejście przepisów o odsetkach maksymalnych . Dojść miało wreszcie do naruszenia art. 98 k.p.c. i 102 k.p.c. przez błędne uznanie , że zachodzi przypadek szczególnie uzasadniony , umożliwiający nieobciążanie pozwanego kosztami zastępstwa procesowego .

Sąd Okręgowy ustalił i zważył , co następuje :

Apelacja (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. okazała się uzasadniona w całości .

Sąd pierwszej instancji wskazał , że w zakresie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy strony albo nie wiodły sporu , albo spór taki ustał , na skutek przyznania przez pozwanego . W szczególności stwierdzono , że doszło do zawarcia umowy pożyczki , w której wskazano całkowitą kwotę do zapłaty przez pozwanego , obejmującą opłaty i prowizje oraz , że wystąpiły zdarzenia , z którymi umowa wiązała pobranie tych opłat i prowizji . W postępowaniu przed Sądem Okręgowym oczywiste jest już , że J. Ż. (2) rzeczywiście udzielono pożyczki w kwocie i na warunkach opisanych przez powodową Spółkę , w tym dotyczących opłat i prowizji i pozwany nie wywiązał się z zaciągniętego zobowiązania . Wyrok uwzględniający powództwo o zwrot kapitału pożyczki , odsetki i część z żądanych kosztów jest już bowiem prawomocny , wobec niewywieczenia przez pozwanego apelacji . Przedmiotem zaskarżenia było natomiast częściowe oddalenie powództwa co do opłat i prowizji , w tym za pisemne upomnienia . W tym zakresie apelant nie wnosił o przeprowadzenie nowych dowodów , zarzucając Sądowi pierwszej instancji naruszenie prawa materialnego . Skoro Sąd odwoławczy nie przeprowadził postępowania dowodowego , niniejsze uzasadnienie zawiera jedynie opis podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (art. 505¹³ § 2 k.p.c.) . Wyjaśnić należy zatem , że wadliwe zastosowanie przez Sąd Rejonowy norm prawa materialnego , skutkujące wnioskiem , że wyrok nie odpowiada prawu , pociąga za sobą jego zmianę i orzeczenie przez Sąd Okręgowy co do istoty sprawy (art. 386 § 1 k.p.c. i art. 505¹² § 3 k.p.c. a contrario) .

Zasadnicze motywy oddalenia powództwa sprowadzały się do postawienia tezy , że zastrzeżone dla pożyczkodawcy opłaty stanowią obejście przepisów o odsetkach maksymalnych lub karze umownej , ewentualnie naruszają zasady współzycia społecznego .

W związku z tym stwierdza się , że pożyczki udzielono w dniu 21 lutego 2014 roku , a więc postanowienia kontraktu oceniać należało na tle obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim (Dziennik Ustaw Numer 126 pozycja 715) . W dacie zawierania umowy ustawa ta nie zawierała postanowień dotyczących ograniczenia pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego czy łącznego limitu dla odsetek za opóźnienie i opłat . Istotna zmiana tego stanu prawnego , w kierunku ograniczenia wysokości kosztów dodatkowych kredytu , wiąże się z nowelizacją ustawy o kredycie konsumenckim , dokonaną ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 roku o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw (Dziennik Ustaw pozycja 1357) , która weszła w życie w dniu 11 marca 2016 roku . W art. 9 tej ustawy postanowiono jednak , że do umów zawartych przed nowelizacją stosuje się przepisy dotychczasowe .

Odwołując się zatem do kontekstu normatywnego z chwili zawarcia umowy stwierdzić trzeba , że umowa pożyczki zawarta przez strony stanowiła kredyt konsumencki w rozumieniu tej ustawy (art. 3) , a więc powinna zawierać informację o całkowitej kwocie do zapłaty przez konsumenta , stanowiącej sumę kwoty kredytu i kosztu kredytu , gdzie kosztem tym są „ odsetki , opłaty (w tym z tytułu zaległości w spłacie kredytu – przyp. wł.) , prowizje , podatki i marże , jeżeli są znane kredytobiorcy ” oraz koszty usług dodatkowych , do których zaliczają się także koszty prowadzenia rachunku (art. 30 ust. 1 , art. 5 pkt 6 -7 i art. 25) , na kredytodawcy zaś spoczywa obowiązek podania kredytobiorcy informacji o tych kosztach (art. 13 ust. 1 pkt 10) . Możliwość nałożenia na kredytobiorcę obowiązku zapłaty tych należności ubocznych przewidziano ustawą i nie określono ich dopuszczalnej wysokości , wiążąc tylko z bezwzględnym obowiązkiem udzielenia informacji . Sąd pierwszej instancji pominął ustawę o kredycie konsumenckim . Przywołane wyżej przepisy tej ustawy wskazują tymczasem na takie elementy składowe całkowitego kosztu kredytu , które Sąd

pierwszej instancji uznał błędnie za zastrzeżone per se w celu obejścia prawa lub z naruszeniem zasad współzycia społecznego .

Skoro suma opłat stanowi mniej niż połowę sumy udzielonego kredytu , to nie widać nadto podstaw dla stwierdzenia , że powodowa Spółka nadużyła swego prawa .

Zmieniono także orzeczenie o kosztach , stwierdzając brak podstaw do stosowania art. 102 k.p.c. Sąd pierwszej instancji zasądził od pozwanego kwotę równą wydatkom na opłatę od pozwu i opłatę skarbową od pełnomocnictwa , pomijając wynagrodzenie pełnomocnika . Odwołano się do sytuacji życiowej pozwanego i jego postawy w toku procesu . Trzeba zatem zwrócić uwagę , że postępowanie od czasu wniesienia pozwu toczyło się niemal rok . Wyznaczono trzy terminy posiedzeń . Pozwany podczas ostatniego posiedzenia zmienił stanowisko i przyznał okoliczność , która skłoniła Sąd pierwszej instancji do uwzględnienia powództwa . Jego postawa w toku procesu nie uzasadnia zastosowania art. 102 k.p.c. Sytuacja majątkowa pozwanego jest niekorzystna , ale nie może stanowić wyłącznego motywu nieobciążania strony przegrywającej kosztami procesu . O wysokości wynagrodzenia orzeczono na podstawie § 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dziennik Ustaw pozycja 1804)

O kosztach procesu za drugą instancję postanowiono na mocy art. 98 §§ 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. i 391 § 1 k.p.c. oraz przy zastosowaniu §§ 2 pkt 2 i 10 ust. 1 pkt 1 wskazanego rozporządzenia , w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia apelacji .